

Kresťanstvo 20. storočia – 4. časť

Category: dejiny kresťanstva

written by Drahoslav Vajda | 1. júla 2026

Dejiny kresťanstva

Ekumenické hnutie

Úvod

V predchádzajúcom článku sme sa dostali do konca doby 20. storočia. V tomto zameriame pohľad na ekumenické hnutie konca 20. storočia. Podľa cirkevných historikov počiatky ekumenického hnutia sa nachádzajú už v 19. storočí, prvé organizované formy sa však objavujú až v 20. storočí.

Sme presvedčení, že väčšina kresťanov vie, že 31. októbra roku 1517 sa v nemeckom Wittenbergu stalo niečo na tú dobu neobvyklé. Podľa tradície, v ten deň neznámy mních menom Martin Luther na dvere hradného kostola vo Wittenbergu pribil 95 výpovedí. Luther v nich vzniesol námietky proti učeniu rímskej katolíckej cirkvi. Tento protest odštartoval to, čo sa odvtedy stalo známe ako *protestantská reformácia*.

Luthерово spochybnenie odpustkov viedlo ku skúmaniu toho, ako vlastne môže človek získať odpustenie. Došlo k pochopeniu, že učenie o odpustení rímskou cirkvou nie je v súlade s učením Písma. Luther neostal len pri proteste, ale pokračovať ďalej a dopracoval sa k biblickému učeniu odpustenia a ospravedlnenia, ktoré sa postavilo proti učeniu rímskej cirkvi.

Tiež sme presvedčení, že až tak veľa kresťanov nevie, že 31. októbra 1999, 482 rokov potom, čo Luther verejne vzniesol svoj protest, sa na tom istom mieste udiala iná významná udalosť. Predstavitelia rímskokatolíckeho náboženstva a Svetového luteránskeho zväzu si vybrali presne ten istý deň a miesto, aby podpísali dokument s názvom *Spoločné vyhlásenie k učeniu o ospravedlnení*.⁰⁾ Týmto vyhlásením došlo vlastne k uvedeniu a legalizovaniu celosvetového ekumenického hnutia.

Späť k histórii cirkvi 20. storočia

Pri pohľade späť do histórie sme konštatovali, že namiesto toho, aby sa rozdiely a nezhody medzi jednotlivými prúdmi reformácie v „poreformačnom období“ (v období po „ranej reformácii“) odstraňovali, naopak, ešte viac narastali. Uspokojivé riešenie vzniknutých biblicko-teologických problémov sa dodnes nenašlo. Hľadanie ich riešenia privádzalo k vzniku nových učení

(teológií). V „poreformačnom období“ vznikali nové a nové vieroučné vyznania, učenia, teológie, cirkvi a spoločenstvá. V súčasnosti sa viac ako o *protestantizme* hovorí o *evanjelikálnom hnutí*, čiže do popredia sa dostáva *evanjelikalizmus*^{A), B)}.

Výrazným fenoménom 20. storočia je *ekumenické hnutie*, *ekuména*^{C)}. Za počiatok ekumenického hnutia sa (podľa zdroja D, str. 406) považuje spoločný záujem o evanjelizáciu v *Študentskom hnutí dobrovoľníkov*, ktoré bolo predchodcom *Študentského kresťanského hnutia* a *Medzinárodná misionárska konferencia* v Edinburgu (hlavné mesto Škótska) v roku 1910. Jej úlohou bolo preskúmať svetovú misiu nerímskych cirkví. Na konferencii sa stretlo vyše 1 000 delegátov z celého sveta z rôznych denominácií. Do Edinburgu a tejto konferencie siahajú aj korene *Svetovej rady cirkví* (SRC), ktorá vznikla až po Druhej svetovej vojne a jej prvé stretnutie bolo v Amsterdame v roku 1948.

Druhý vatikánsky koncil (1962 – 1965)

Tento koncil, pomenovaný aj ako *Vatikán II*, zohráva v ekumenickom hnutí dôležitú úlohu, preto je potrebné venovať mu primeranú pozornosť.

Pre tých, ktorí sa o súčasnú ekuménu usilujú, sú závery (rozhodnutia) Vatikánu II pre vzťahy medzi rímskymi katolíkmi a protestantmi, evanjelikámi a inými rozhodujúce a určujúce. Preto každé hnutie (cirkev, spoločenstvo) usilujúce sa o „jednotu kresťanov“ na základe súčasnej ekumény by malo byť o svojich možnostiach pôsobenia v rámci *ekumény* (*ekumenického hnutia*) oboznámené so závermi (dokumentmi) *Druhého vatikánskeho koncilu*^{E)}. Z týchto dokumentov vyberáme (voľne citované podľa zdroja D, str. 408-411):

a) Keď sa v nich hovorí o Božom ľude, rozumie sa ním rímsko-katolícka cirkev (RKC).

b) Zachováva sa tradičný rozdiel medzi ľudom a RKC kňazstvom.

c) Kňazi RKC prinášajú obete, odpúšťajú hriechy, zmierujú hriešnikov s Bohom a cirkvou prostredníctvom sviatosti pokánia, keď sviatostne obetujú Kristovu obeť pri celebrowaní omše. Na svojej úrovni sprostredkovávajú službu a úrad Krista, jediného Prostredníka. [Kňazi RKC teda vystupujú ako zástupcovia jediného prostredníka medzi človekom a Bohom – a ako prostredník spásy vystupuje aj samotná RKC, pozn. autora článku.]

d) Cirkev (myslí sa RKC), ako Boží ľud, sa nemôže myliť vo svojej viere. Neomylnosť je sústredená v pápežovi, ale šíri sa prostredníctvom kolégia biskupov. Ľud, ako celok, prijal nadprirodzený dar spoznávať a prijímať autoritu učenia tejto cirkevnej hierarchie.

e) Pápežské definície (vyhlásenia) „nepotrebuje súhlas cirkvi a nepripúšťajú odvolanie k inej ustanovizni“.

f) Kolégium biskupov vychádza zo „životodarného spojenia s pôvodnými apoštolmi prúdom sukcesie^{F)}, ktorá nebola nikdy prerušená“. Napriek tomu však nemôžu nikdy pôsobiť bez svojej hlavy, pápeža.

V dokumentoch sa nachádzajú aj iné tradičné prvky vierovyznania a praxe katolíckej cirkvi: viera v očistec, modlitby za mŕtvych, vzývanie svätých, postavenie a úloha Márie. Koncilom je potvrdené tradičné učenie o Márii. Koncil nezmiernil uctievanie Márie. Práve naopak, vyzval k horlivému pestovaniu kultu Blahoslavenej Panny, zvlášť v liturgii. Dôraz sa dáva na jej nepoškvrnené počatie, trvalé panenstvo, bezhriešnosť, účasť na diele vykúpenia, prijatie do neba s tým, že je kráľovnou nebies a matkou cirkvi.

Písmo a tradícia (dokument *Dei verbum* – *Dogmatická konštitúcia Božského zjavenia*). „Písmo aj tradícia majú byť prijímané s rovnakým postojom zbožnosti a úcty“. Oboje pochádzajú „z jediného posvätného zdroja Božieho slova“. Toto učenie je neoddeliteľne spojené s učením o neomylnnej učiteľskej autorite cirkvi [rozumej: RKC – pozn. autora článku] tak, že tento dokument dochádza k záveru: „svätá tradícia, sväté Písmo a cirkevný učiteľský úrad cirkvi [rozumej: RKC – pozn. autora článku] sú Božím najmúdrejším rozhodnutím tak úzko navzájom spojené, že žiadny z nich neexistuje bez ostatných dvoch“. Najvyššou autoritou pri výklade Písma je teda učiteľský úrad cirkvi [stále rozumej: cirkev = RKC – pozn. autora článku].

Pre nekatolícky svet je osobitne zaujímavý *dekrét o ekumenizme* (*Unitatis redintegratio*). Katolícky ekumenizmus až do doby Jána XXIII. (1958-1963) znamenal predovšetkým snahu o návrat všetkých kresťanov do rímsko-katolíckej cirkvi. Koncil Vatikán II preukazuje zmenu postoja a povoláva všetkých veriacich k aktívnej účasti v ekumenizme⁶⁾. Podľa dokumentu o ekumenizme (*Unitatis redintegratio*) sú tí, ktorí nepatria do RKC, nazvaní „oddelené spoločenstvá a cirkvi“, ktorí majú určité chyby v učení a disciplíne, ale „nie sú zbavení významu, dôležitosti a mystéria (*tajomstva, záhady*) spasenia“.

Na prácach na koncile sa zúčastňovali aj biskupi z komunistických krajín. Pritom jedným z najaktívnejších z nich, podľa zdroja H, bol Karol Wojtyła (budúci pápež Ján Pavol II.). Treba tiež poznamenať, že 7. decembra 1965 došlo súčasne v Istanbule a Ríme k zrušeniu vzájomnej kliatby z r. 1054 a nasledujúceho dňa, 8. decembra 1965, sa koncil skončil.

Perspektívy pre protestantov po Vatikáne II

Aj po tomto koncile však zostalo naďalej v platnosti tvrdenie, ktoré prezentoval pápež Pius XII. vo svojich encyklikách z rokov 1943 a 1950 a ktoré znelo: „Nikto nemôže mať Krista ako Hlavu Cirkvi bez toho, aby nasledoval jeho zástupcu na zemi“ (citované podľa zdroja D, str. 411). A tým zástupcom sa rozumel rímsky pápež [pozn. autora článku].

Treba si uvedomiť, že katolícka cirkev nezmenila svoje stáročné dogmy. Námietky reformácie zo 16. st. ostávajú stále aktuálne a živé a musia byť na programe každej diskusie s Rómom. Ostáva tu však otvorená otázka: „Je naozaj možné očakávať opravdivé ekumenické stretnutie a otvorený dialóg s Rómom?“⁷⁾. Táto otázka vyplýva z rímsko-katolíckeho presvedčenia, že rímsky katolicizmus je jedinou Kristovou cirkvou a história protestantských cirkví od samého počiatku reformácie (31. október 1517) až do dnešných dní ukazuje, že odpoveď

na ňu je: Nie!

Zdroje a poznámky

0) Robert Zins, redaktor časopisu Theo~logical, „Stručné prehlásenie Spoločného vyhlásenia“, 1/2000, <http://www.cwrc-rz.org/>.

A) Za otca a vodcu moderného (súčasného) *evanjelikálneho hnutia* je označovaný anglikánsky teológ a biblista John R. W. Stott (1924-2011). Stúpenci evanjelikálnych cirkví v základných bodoch súhlasia s Lutherovým učením (a iných reformátorov), ale nepovažujú sa za jeho (ich) nasledovateľov https://sk.wikipedia.org/wiki/Evanjelik%C3%A1lne_hnutie. Nie je nič neobvyklé, že v cirkvách, ktoré sa etablujú ako evanjelikálne, sa veľmi málo, ak vôbec niečo, vie o piatich protestantských biblických princípoch *solá* v ich plnom znení a význame.

B) Na Slovensku sú cirkvi (spoločenstvá) hlásiace sa k tomuto hnutiu zoskupené do *Združenia evanjelikálnych cirkví v Slovenskej republike*.

Združenie evanjelikálnych cirkví v SR vzniklo v roku 1993 (<https://www.zec.sk/>). V súčasnosti členskými cirkvami *Združenia evanjelikálnych cirkví v Slovenskej republike* sú: Apoštolská cirkev na Slovensku, Bratská jednota baptistov v Slovenskej republike, Cirkev bratská v Slovenskej republike, Evanjelická cirkev metodistická – Slovenská oblasť, Reformovaná kresťanská cirkev, zbor Bratislava.

Treba nestotožňovať slovenských *evanjelikov* (luteránov, ECAV) s *evanjelikmi* (príslušníkmi evanjelikálnych cirkví, napr. na Slovensku zoskupených v *Združení evanjelikálnych cirkví v SR*) a treba robiť rozdiel medzi *evanjelikmi* a *evanjelikmi*. Viac o evanjelikálnom hnutí pozri na adrese https://sk.wikipedia.org/wiki/Evanjelik%C3%A1lne_hnutie a tam uvedených relevantných liniek.

C) Pojem *ekuména* pochádza z gréckeho slova *oikos* – *dom*. Označuje sa ním aj celá obývaná zem. *Ekuména* by teda mala byť akási spoločná strecha nad všetkými kresťanskými cirkvami. Na Slovensku ekumenické hnutie tvoria cirkvi združené v *Ekumenickej rade cirkví v Slovenskej republike (ERCSR)*. Podľa zdroja <https://www.ekumena.sk/index.htm> jej *riadnymi členmi* sú: *Evanjelická cirkev augsburského vyznania (ECAV)*, *Reformovaná kresťanská cirkev*, *Pravoslávna cirkev*, *Bratská jednota baptistov*, *Cirkev bratská*, *Evanjelická cirkev metodistická*, *Cirkev československá husitská*. Členmi- pozorovateľmi sú: *Rímsko-katolícka a Grécko-katolícka cirkev*, *Apoštolská cirkev*, *Cirkev adventistov siedmeho dňa*, *Starokatolícka cirkev*, *Ústredný zväz židovských náboženských obcí v SR*.

D) Pavel Hanes, *Dejiny kresťanstva*, Banská Bystrica 2016, ISBN: 80-88945-01-1. V článku sú, so súhlasom autora, použité texty z tejto publikácie.

E) https://sk.wikipedia.org/wiki/Druh%C3%BD_vatik%C3%A1lnsky_koncil

F) *Sukcesia* alebo *sukcesívnosť* je: (všeob.) *postupnosť, následnosť*;
(právnický) *nástup do práv predchodcu, následnosť do práva predchodcu*.

G) V praxi však stále zostáva ten istý ekumenický pohľad a vzťah
k nekatolíkom, ako pred pôsobením pápeža Jána XXIII. [poznámka redakcie].

H) https://sk.wikipedia.org/wiki/Druh%C3%BD_vatik%C3%A1nsky_koncil